

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ДВНЗ

«Ужгородський національний університет»

Протокол № 9 від 26 жовтня 2023 р.

Голова Вченої ради, ректор

проф. Володимир СМОЛАНКА

**Програма
підвищення кваліфікації
за напрямом
*«Вдосконалення знань, вмінь і практичних навичок у
частині надання психологічної підтримки учасникам
освітнього процесу»***

Ужгород - 2023

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

На сьогоднішній день – у складний період воєнного стану українські педагоги продовжують освітній процес. Професійний портрет педагога набуває нової якості – психологічної спроможності, стійкості. Емоційна складова педагогічної діяльності все більше привертає до себе уваги; емоційна підтримка здобувачів освіти потребує злагодженої роботи педагогів і батьків. Зважаючи на це Верховна Рада запровадила для педагогів обов'язкове підвищення кваліфікації у напрямку надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу.

Вдосконалення знань, вмінь і практичних навичок у частині надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу дає можливість організувати по-новому систему освіти, адже в сучасних умовах недостатньо просто отримати знання, важливо підтримати психічне здоров'я здобувачів освіти, їхніх батьків і педагогічних працівників. Психічне здоров'я є невід'ємним компонентом здоров'я та благополуччя, дозволяє людям справлятися зі стресами в житті, реалізовувати свої здібності, ефективно навчатися, спокійно і результативно працювати. Тому зміцнення психічного здоров'я та надання вчасної психологічної підтримки всім учасникам освітнього процесу є сьогодні в пріоритеті, адже стрес, тривожні розлади, депресія та ПТСР є поширеними проблемами в контексті воєнних подій. Велика кількість дітей та сімей пережили психотравмуючі події, наслідки яких тривалий час відбиватимуться на їхньому психічному здоров'ї, поведінці та подальшому розвитку особистості, а також їх життєдіяльності в цілому.

Програма розкриває питання сприяння збереженню психологічного та фізичного здоров'я учасників освітнього процесу в умовах війни та в післявоєнний час на основі теоретичних знань з психофізіології та психології; надбання педагогами практичних навичок психологічного супроводу процесу навчання.

Актуальність Програми впливає з необхідності підготовки керівника/педагога, практичного психолога, соціального працівника до вдосконалення знань, вмінь і практичних навичок у частині надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу для реалізації завдань професійної підготовки шляхом опанування новітніми практиками з урахуванням потреб педагогів і психологів, держави та суспільства в цілому.

Загальні положення

Програма підвищення кваліфікації (далі – Програма) за напрямом «Вдосконалення знань, вмінь і практичних навичок у частині надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу» розроблена на основі компетентнісного підходу з урахуванням принципів цілісності, системності, технологічності та варіативності, подана у взаємозв'язку цільового, змістового, технологічного та контрольного-аналітичного компонентів, відповідно до державної політики в галузі дошкільної та загальної середньої освіти.

Програма підвищення кваліфікації з вдосконалення знань, вмінь і практичних навичок у частині надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу базується на ключових засадах державної політики у сфері дошкільної, загальної середньої освіти, деяких нормативно-правових документах, що

регламентують діяльність галузі, а також прийнятих до них змін і доповнень щодо функціонування закладів освіти в умовах воєнного стану, зокрема, Концепції безпеки закладів освіти (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2023 р. № 301-р), розроблена на виконання Закону «Про внесення змін до статті 51 Закону України «Про повну загальну середню освіту» щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників у питанні надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу», Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №800 від 21 серпня 2019 р., на основі «Типової програми підвищення кваліфікації педагогів і керівників (директорів) закладів загальної середньої освіти зі створення безпечного і здорового освітнього середовища в закладі освіти» (наказ Міністерства освіти і науки України від 06.09.2023 № 1091), «Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти «Плекання резилієнтності в закладі освіти» (наказ Міністерства освіти і науки України від 23.07.2023 р. №889), «Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації практичних психологів закладів освіти «Психолого-педагогічні методи та інструменти роботи з психологічною травмою, обумовленою воєнним станом» (наказ Міністерства освіти і науки України від 15.05.2023 р. №560), «Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти «Психолого-педагогічна підтримка дітей, батьків та педагогів в умовах надзвичайної ситуації» (наказ Міністерства освіти і науки України від 21.04.2023 р. №461), «Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо організації безпечного освітнього простору в закладі дошкільної освіти» (наказ Міністерства освіти і науки України від 22.05.2023 р. №619), а також:

– Професійних стандартів: «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти» (наказ Міністерства економіки України №568-21 від 17.09.2021), «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти» (наказ Мінекономіки України від 28 вересня 2021 р. № 620-21), «Вихователь закладу дошкільної освіти» (наказ Мінекономіки України від 19 жовтня 2021 р. № 755-21), «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства від 23.12.2020 № 2736), «Практичний психолог закладу освіти» (наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства від 24.11.2020 № 2425) ;

– Постанови Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників»;

– Положення про атестацію педагогічних працівників (наказ МОН України від 09.09.2022 р. № 805);

Метою підвищення кваліфікації є вдосконалення знань, вмінь і практичних навичок у частині надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу закладів дошкільної та загальної середньої освіти на основі нових

концептуальних підходів до змісту, форм і методів професійної діяльності у сучасній освіті.

Цільова група: керівники/педагогічні працівники закладів дошкільної та загальної середньої освіти, практичні психологи, соціальні працівники закладів освіти.

Обсяг Програми: 30 год (1 кредит ЄКТС)

Форма реалізації Програми: – денна/дистанційна/змішана форма.

Графік навчального процесу: одна сесія 30 годин (упродовж тижня, по шість годин щоденно з можливістю подальшої підтримки керівника/педагогічного працівника/практичного психолога/соціального працівника через дистанційне навчання за планом програми).

Строки реалізації Програми: упродовж тижня (5 робочих днів).

Кількість слухачів у групі: 30-35 осіб.

Вартість освітніх послуг: на договірних умовах.

Місце виконання Програми: Навчально-науковий центр підвищення кваліфікації ДВНЗ «Ужгородський національний університет» та за місцем знаходження замовника. Якщо підвищення кваліфікації відбувається за місцем замовника то проводиться організація трансферу за кошти замовника.

Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації. За результатами опанування програми особи, які пройшли повне навчання отримують свідоцтво, в якому зазначається змістові напрями навчального плану Програми та обсяг навчальних годин, яке дозволяє здійснювати професійну діяльність у закладі дошкільної та загальної середньої освіти за напрямом «Вдосконалення знань, вмінь і практичних навичок у частині надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу» упродовж кожного року, підвищувати кваліфікаційний рівень відповідно Положення про атестацію педагогічних працівників (наказ МОН України від 09.09.2022 р. № 805)

Розробники Програми: Навчально-науковий центр підвищення кваліфікації ДВНЗ "УжНУ"

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Програма передбачає розв'язання таких завдань:

- підвищення психолого-педагогічної компетентності керівника/педагога/практичного психолога/соціального працівника до роботи в умовах воєнного та післявоєнного часу;
- поглиблення соціально-психологічних знань про вплив війни на психічне здоров'я: ознаки травматизації дітей та підлітків;
- розуміння впливу війни на дітей та дорослих з вибудовою довіри та відчуття безпеки, розвиток навички неформальної взаємодії зі здобувачами освіти, спостереження за невербальною поведінкою дитини;
- опанування нових психолого-педагогічних технологій, необхідних для впровадження якісних змін у освітній процес під час війни і в післявоєнний час;
- оволодіння базовими підходами до надання першої психологічної допомоги у роботі керівника/педагога/практичного психолога/соціального

працівника, безпечними та відновлювальними формами роботи з учасниками освітнього процесу, підтримки дітей з ООП у період війни та в післявоєнний час;

- формування навичок самостійного і критичного мислення, системного аналізу власних можливостей;

- формування вмінь здійснювати інтегровану практико-теоретичну професійну діяльність, що сприятиме формуванню освітнього простору, розпізнавання травми та безпечно реагування на неї;

- розуміння етіології стресу і формування стійкості до стресу;

- опанування інструментами психологічної підтримки внутрішньо переміщених осіб;

- оволодіння навичками медіації для налагодження співробітництва закладу освіти і родини у період воєнного часу та в післявоєнний час.

Навчальний план розрахований на 30 годин (1 кредит) та складається з чотирьох модулів:

Модуль 1. Теоретичний (8 год / 0,3 кредита);

Модуль 2. Практичний (12 год / 0,3 кредита);

Модуль 3. Організаційно-контрольний (2 год / 0,1 кредита);

Модуль 4. Самостійної роботи (8 год / 0,3 кредита).

Теоретичний модуль підвищує рівень соціально-політичних, філософських, соціологічних і психолого-педагогічних знань, сприяє вдосконаленню володіння науковим категорійним та понятійним апаратом сучасної психолого-педагогічної науки.

Слухачі мають змогу отримати уявлення про надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу, тенденції до відновлення в умовах війни та в післявоєнний час.

Практичний модуль щодо сутності і застосування ефективних психологічних технік і технологій, забезпечується проведенням семінарських, практичних занять, тренінгів, змістовне наповнення яких відповідає сучасним досягненням психологічної науки.

Організаційно-контрольний модуль передбачає перевірку знань, вмінь і практичних навичок у частині надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу.

Модуль самостійної роботи включає засвоєння навчального матеріалу і може виконуватися у бібліотеці, на робочому місці, комп'ютерних класах (лабораторіях), а також у домашніх умовах.

Перелік компетентностей, розвиток яких передбачає зміст модулів Програми за напрямом «Вдосконалення знань, вмінь і практичних навичок у частині надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу»:

Загальні компетентності:

ЗК.01. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізовувати свої права і обов'язки: усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність).

ЗК.02. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, налагоджування соціальної взаємодії, співробітництва з колегами, попереджування та розв'язання конфліктів (соціальна компетентність).

ЗК.03 Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність).

ЗК.04. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети (лідерська компетентність).

ЗК.05. Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості (підприємницька компетентність).

Професійні компетентності:

A1. Мовно-комунікативна, через здатність забезпечувати здобуття освіти державною та іноземними мовами; здатність забезпечувати (за потреби) здобуття освіти з урахуванням особливостей мовного середовища в закладі освіти.

A2. Предметно-методична, через здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти; формувати та розвивати в здобувачів освіти ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентностей; здійснювати інтегроване навчання; добирати й використовувати сучасні та ефективні методики й технології навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти; розвивати в здобувачів освіти (відповідно до рівня освіти, який здобувається) критичне мислення; формувати ціннісні ставлення в здобувачів освіти.

A3. Інформаційно-цифрова, через здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею в професійній діяльності; ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси; використовувати цифрові технології в освітньому процесі (відповідно до рівня освіти, який надається).

Б.1. Психологічна, через здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів; використовувати стратегії роботи зі здобувачами освіти, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, я-ідентичності.

Б.2. Емоційно-етична, через здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з усіма суб'єктами освітнього процесу; усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей і систем у сучасному глобалізованому світі.

Б.3. Компетентність педагогічного партнерства, через здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії зучасниками освітнього процесу; залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства; працювати в команді із залученими фахівцями, асистентами вчителя/вихователя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.

В.1. Інклюзивна, через здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища; до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами; забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного з урахуванням його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.

В.2. Здоров'язбережувальна, через здатність організувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу; здійснювати профілактично-просвітницьку роботу з учнями та іншими учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни; здатність формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя; зберігати особисте, фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності; надавати домедичну допомогу суб'єктам освітнього процесу.

В.3. Проєктувальна, через здатність проєктувати осередки навчання і виховання здобувачів освіти.

Г.1. Прогностична, через здатність прогнозувати результати освітнього процесу; планувати освітній процес.

Г.2. Організаційна, через здатність організувати процес навчання, виховання і розвитку здобувачів освіти; організувати різні види і форми навчальної та пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

Г.3. Оцінювально-аналітична, через здатність аналізувати результати навчання здобувачів освіти; забезпечувати процес самооцінювання власного стану учасниками освітнього процесу.

Д.1. Інноваційна через здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі; використовувати інновації в професійній діяльності; застосовувати інноваційні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності.

Д.2. Компетентність навчання впродовж життя, через здатність визначати умови та ресурси професійного розвитку впродовж життя; взаємодіяти з іншими педагогами на засадах партнерства та підтримки (у рамках наставництва, супервізій тощо).

Д.3. Рефлексійна, через здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності й визначати індивідуальні професійні потреби.

Усі модулі в поєднанні визначають зміст Програми.

Очікувані результати підвищення кваліфікації передбачають набуття таких умінь і навичок:

- зрослий рівень мотивації педагогічних працівників до подальшого професійного розвитку з безпекових питань функціонування закладу;
- оновлення знань педагогічних і управлінських кадрів ЗДО/ЗЗСО з нормативно-правового забезпечення створення рівних, належних і безпечних умов здобуття освіти, організації безпечного освітнього середовища;
- вироблення умінь щодо забезпечення ефективного психологічного супроводу, попередження та протидії негативним безпековим явищам в освітньому середовищі;

- удосконалення навичок і вмінь використання здоров'язбережувальних технологій в освітньому процесі ЗДО/ЗЗСО, безпечного використання учасниками освітнього процесу можливостей Інтернету.

Знання і розуміння

- здійснення ефективних заходів щодо збереження психічного здоров'я(власного і оточення);
- підвищення психолого-педагогічної компетентності керівника/педагога/практичного психолога/соціального працівника до роботи в умовах воєнного та післявоєнного часу;
- поглиблення соціально-психологічних знань про вплив війни на психічне здоров'я: ознаки травматизації дітей та підлітків;
- поглиблення знань про етіологію стресу і формування стійкості до стресу, розвиток навички стресостійкості до викликів часу;
- усвідомлення важливості підтримання стосунків у плеканні резиліентності;
- вироблення соціально відповідальної та свідомої поведінки, слідування гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності;
- розуміння шляхів створення безпечного, безбар'єрного та інклюзивного освітнього середовища для дітей з особливими потребами.

Розвинені вміння

- вміння здійснювати інтегровану практико-теоретичну професійну діяльність, що сприятиме формуванню нового освітнього простору, розпізнавання травми та безпечно реагування на неї;
- проектування безпечного, безбар'єрного, здорового, розвивального, інклюзивного, культуромовного освітньо-розвивального середовища з використанням здоров'язбережувальної та проєктувальної компетентностей;
- діагностування освітнього процесу і складання індивідуальних освітніх маршрутів для становлення дитини як особистості, громадянина;
- вміння налагоджувати партнерську взаємодію з різними інституціями, які працюють в інтересах дітей;
- оволодіння базовими підходами до надання першої психологічної допомоги у роботі керівника/педагога/практичного психолога/соціального працівника, безпечними та відновлювальними формами роботи з учасниками освітнього процесу, підтримки дітей з ООП у період війни;
- формування навички самостійного і критичного мислення, системного аналізу власних досягнень, вміння здійснювати інтегровану практико-теоретичну професійну діяльність, що сприятиме розвитку освітнього простору, розпізнавання травми та безпечно реагування на неї.

Форма проведення занять: Навчальні заняття за Програмою напряду проводяться – засобами лекційного викладу матеріалу (тематична лекція, інструктивна лекція, інтерактивна лекція з елементами панельної дискусії, лекція-презентація, проблемна лекція, лекція-дискусія, лекція-прес-конференція, лекція з елементами практичного заняття), практичних занять (тренінгів, майстер-класів, моделювання освітньої діяльності, круглих столів, дискусій, тренувальних вправ,

авторських студій, самостійної роботи у вигляді моніторингу та оцінки результатів пропонуваніх освітніх змін, тестів).

Самостійна робота слухачів передбачає завдання, спрямовані на вивчення нормативно-правових актів та інструктивно-методичних листів, актуальних питань щодо організації освітнього процесу в закладі дошкільної/ загальної середньої освіти.

У Програмі передбачається підготовка й захист підсумкової роботи (випускна робота, творчий проєкт) з питань вдосконалення знань, вмінь і практичних навичок у частині надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу.

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі проходять підсумкове опитування, яке складається з тестових завдань, які включають знання, уміння і практичні навички у частині надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

Програми підвищення кваліфікації напряму «Вдосконалення знань, вмінь і практичних навичок у частині надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу» (1 кредит, 30 годин)

№ з/п	Напрямок	Розподіл годин			Практичні заняття	Самостійна робота
		кредити	Усього (годин)	Лекції		
I.	ТЕОРЕТИЧНИЙ МОДУЛЬ	0,25	8	8		
	1.1. Вплив війни на психічне здоров'я: ознаки травматизації дітей та підлітків		2	2		
	1.2. Психічна депривація дітей та підлітків: перешкоди на шляху формування особистості		2	2		
	1.3. Психофізіологічні зміни в стані людини під час війни та регулювання нервової системи. Базові підходи до надання першої психологічної допомоги у роботі педагога. Техніки самовідновлення та самопомоги		2	2		
	1.4. Медіація як технологія регулювання взаємин між учасниками освітнього процесу		2	2		
II.	ПРАКТИЧНИЙ МОДУЛЬ	0,4	12		12	
	2.1. Створення безпечних умов організації освітнього процесу в умовах війни та компоненти дбайливого піклування.		2		2	
	2.2. Травма-чутливі практики – розпізнавання травми та безпечне реагування на неї. Стабілізація панічної атаки. Навчання технікам дихання		2		2	
	2.3.Психоедукація по боротьбі зі стресом. Позитивні способи подолання стресу учасниками освітнього процесу під час війни та в післявоєнний час		2		2	
	2.4.Навчання учасників освітнього процесу технікам стабілізації та вправам на увагу		2		2	
	2.5.Арттерапевтичні техніки як засіб відновлення ресурсу особистості після психотравмуючих подій		2		2	
	2.6. Безпечні та відновлювальні форми роботи з дітьми та їхніми батьками. Підтримка дітей з ООП та їхніх батьків у період війни		2		2	
III	ОРГАНІЗАЦІЙНО-КОНТРОЛЬНИЙ МОДУЛЬ	0,1	2			
IV	МОДУЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	0,25	8			8
	4.1. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях					2

	https://core.ac.uk/download/pdf/77241343.pdf					
	4.2. Розуміння психології внутрішньо переміщених дітей; опанування інструментами психологічної підтримки (https://mon.gov.ua/storage/app/media/pozashkilna/psychologichna-sluzhba/pos-bnik-shhodo-psixosocz-alno-dopomogi.pdf)					2
	4.3. Ефективна комунікація. Оволодіння навичками медіації для налагодження співробітництва закладу освіти і родини у період воєнного часу (https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/protidia-bulingu/1-komplekt-programmediatsiya.pdf)					2
	4.4. Психологічна підтримка дитини з інтелектуальними порушеннями в кризових ситуаціях (https://mon.gov.ua/ua/news/rekomendaciyi-shodo-psihologichnoyi-pidtrimki-ditini-z-intelektualnimi-porushennyami-v-krizovih-situaciyah)					2
	УСЬОГО:	1	30	8	12	8